
THACHSA

Verenigingsblad IVN Súdwesthoeke

INSTITUUT VOOR NATUUREDUCATIE

IVN laat jong en oud beleven hoe leuk, gezond
én belangrijk de natuur is

Het bestuur

Voorzitter	Vacant	
Secretaris	Pieter Dijkstra	0514-594642 pieter.dijkstra@kpnmail.nl
Penningmeester en Ledenadministratie	Marten Wesselius	06-12117102 ivnsudwesthoeke@gmail.com
Bestuurslid/ PR	Ria Brouwer	0514-593606 06-13281992 ria2brouwer@gmail.com

Coördinatoren werkgroepen en overige taken

Wilde planten	Baukje Miedema	06-57621330 baukjemiedema@home.nl
Sneek	Ger Bosklopper	0515-420514 g.w.bosklopper@home.nl
Vlinders	Wybren Siemensma	0514-603106 w.siemensma@kpnplanet.nl
Vogels	Durk Venema	06-12723823 dj_venema@hotmail.com
Heemtuin	Joke Venekamp	0514-605245 j.c.venekamp@hetnet.nl
Communicatie & Activiteiten planning	Constance Smit-Walstra	0513-431992 constance-smit@hetnet.nl
Pers/ sociale media	Ria Brouwer	06-13281992 ria2brouwer@gmail.com
Webmaster/ sociale media	Anne Froukje Schotanus	afvanderwoude2@gmail.com
Redactie Thachsa	Ria Brouwer	redactiethachsa@gmail.com
Contactpersoon district	Rinnert Foekema	0515-543047 ryfoekema@gmail.com

De illustraties zijn gemaakt door Betty Schellevis-Guldemeester.

De foto's zijn van Jan Tijsma en Ria Brouwer.

Lidmaatschap

Lidmaatschap IVN € 20,00 per jaar. Huisgenootleden € 7,50 per jaar.

Donateurs minimaal € 12,50 per jaar. Leden en donateurs ontvangen de THACHSA tweemaal per jaar.

IBAN nummer: NL91RABO0349508429 t.n.v. IVN Súdwesthoeke.

Uitnodiging

**Voor alle leden, huisgenootleden en donateurs
van IVN-Súdwesthoeke**

Het bestuur van IVN Súdwesthoeke nodigt u van harte uit voor de

Jaarlijkse Algemene Ledenvergadering

Zaterdag 25 januari 2020

**in de Teatertún, Enkhuizerlaan 8, 8572 WK Rijs
(links achter Hotel Jans)**

14.00 uur: Inloop met koffie/thee

14.30 uur: Lezing ‘Over muizen, roofvogels en uilen’

door Lydia Barkema

Ook dit jaar was er in Fryslân een muizenpiek. Lydia vertelt wat muizen, roofvogels en uilen met elkaar te maken hebben.

15.30 uur: Pauze

15.45 uur: Huishoudelijk gedeelte

Voor de agenda, zie elders in deze Thachsa

17.30 uur: Na afloop van de vergaderingen is er de bekende gearsit:
tijd voor een praatje, hapje, drankje, soep en brood.

**Uw aanwezigheid tijdens de Algemene Ledenvergadering is van
groot belang. Zet datum en tijd alvast in uw agenda!**

Van de redactie

Een nieuwe Thachsa en wat voor een!
Een extra dikke met veel interessante stukken. En dat dankzij de leden, die mij volop kopij toestuonden. Super!

Er gebeurt veel in onze afdeling. Aan de ene kant de zoektocht en discussie over de toekomst van de afdeling. Moeten we een IVN-afdeling zonder bestuur worden? Kunnen we onze educatieve activiteiten overdragen aan Mar en Klif? Of is het toch mogelijk een nieuw bestuur te vormen en een zelfstandige IVN-afdeling te blijven? Bij het verschijnen van deze Thachsa is dat nog onduidelijk. Na de Algemene Ledenvergadering op 25 januari 2020 hopelijk niet meer.

Maar naast die zoektocht zijn er het afgelopen half jaar ook veel activiteiten geweest. Verslagen hiervan leest u in dit blad. In het verslag 'Op pad met de vlinderwerkgroep' neemt Constance Smit-Walstra u mee door de Bancopolder en de Hege Mieden. Het is of je er zelf bij bent, prachtig. Lina Tuinstra en Baukje Miedema schreven een uitgebreid jaarverslag van de activiteiten van de Plantenwerkgroep. Leek deze werkgroep in 2018 bijna ter ziele, het is nu een actieve groep die heel wat onderneemt. Baukje en Lina hebben het jaarverslag in het Fries geschreven. Misschien moeten sommige leden iets meer uw best doen om het verslag te lezen, maar het is zeker die inspanning waard. Graag wijs ik u op een laatste activiteit dit jaar: de Eindejaars Plantenjacht van FLORON samen met IVN Súdwesthoek.

Niet alleen zijn er afgelopen jaar veel activiteiten geweest, er staat ook weer heel wat op het programma voor 2020. Bekende excursies ('succesnummers') komen terug en er zijn nieuwe activiteiten. Een wandeling bij Tacoziyl, twee plantenexcursies, de nachtvlindernacht, bomen in het Wilhelminapark in Sneek. Met dank aan onze natuurgidsen en vrijwilligers.

Deze Thachsa straalt uit: we zijn een actieve IVN-afdeling!

Ik wens u dan ook veel leesplezier!

Ria Brouwer

**INLEVERDATUM KOPIJ VOLGENDE THACHSA
VOOR 1 MEI 2020 bij redactiethachsa@gmail.com**

Van de bestuurstafel

Elke verandering is wennen

Dat er bij gebrek aan bestuursleden en dreigend gebrek aan coördinatoren iets moet gebeuren is voor het huidige bestuur duidelijk. Dat heeft het afgelopen jaar dan ook de meeste aandacht gekregen. De werkgroep die is ontstaan op de laatste algemene ledenvergadering heeft er heel wat uren ingestoken. Veel overleg met derden (IVN-landelijk, IVN-provinciaal, afdelingsbestuur en Mar en Klif). En een extra algemene ledenvergadering op 2 oktober om de resultaten aan de leden voor te leggen.

Elke verandering is moeilijk. Je weet wat je hebt maar niet wat je krijgt. Veelal wordt datgene wat je kent als positief beoordeeld; wat er komt is nog onbekend en dan wordt snel de nadruk gelegd op wat er mis kan gaan. Dat is jammer want zo wordt er niet gedacht in kansen voor de toekomst, die er ook zijn.

Dat overkwam ons als bestuur toch wel een beetje tijdens de extra algemene ledenvergadering. De realiteit is dat er vanaf 2020 nog maar één bestuurslid is die in 2021 na 6 jaar bestuurslidmaatschap zal aftreden. Het aantal excursies/activiteiten is nog aardig hoog maar wel door veelal dezelfde vrijwilligers. De stap naar een andere opzet om uiteindelijk hetzelfde of een nog breder doel te bereiken is groot. Als zich dan tijdens de vergadering onverwacht nieuwe bestuursleden melden, biedt dit de mogelijkheid om binnen de oude structuren verder te gaan. Een mogelijkheid die door het merendeel van de aanwezige leden met beide handen werd aangegrepen. Maar dan moeten er nog wel 1-2 bestuursleden bij komen.

Dit alles houdt het huidige bestuur bezig: wat is wijsheid? Daarvoor zijn samen met de werkgroep verdere stappen uitgezet en die hopen we te laten zien op de ALV op 25 januari 2020. Voor het bestuur is het wel duidelijk, dat er tijdens die ALV een besluit moet worden genomen in welke vorm onze afdeling verder gaat.

Wij hopen als bestuur dat we dit proces met een duurzame oplossing af kunnen ronden en dat natuureducatie in Súdwest Fryslân in de benen blijft. Het is belangrijk en wordt in deze tijd steeds belangrijker. De natuur staat enorm onder druk, al is dat besef bij velen niet aanwezig. Daar ligt een belangrijke rol voor IVN- en andere vrijwilligers die iets willen betekenen voor hun leefomgeving en de natuur.

Marten Wesselius,
penningmeester

Jaarverslag van de secretaris

De Volharding

Vorig jaar mochten we het wel en wee van de afdeling samenvatten onder de naam 'Zorg en Vlijt', naam van menig vrachtschip. Met een tanende bemanning moest het schip verder: Rinnert Foekema verliet ons, maar bleef contactpersoon voor het district Friesland. Ria Brouwer mocht van boord, maar tekende een jaar bij. En nam de verzorging van de Thachsa over van Jan Tijsma. U bent haar inzet ook zeker tegengekomen in de krant: prachtige p.r. voor de activiteiten van onze afdeling.

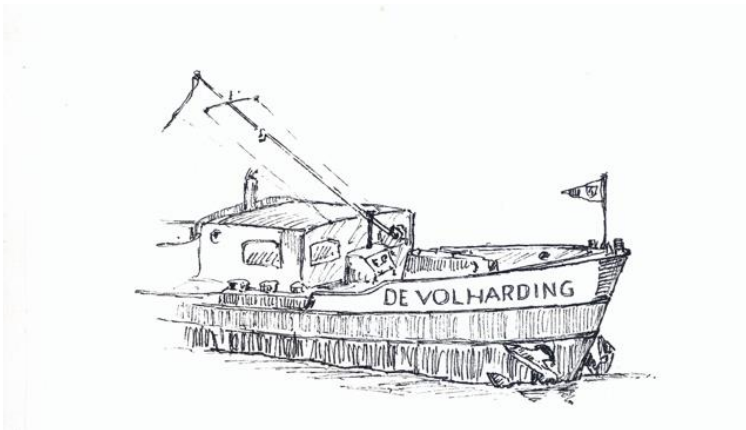
Die activiteiten konden dan ook op een behoorlijke tot grote belangstelling rekenen. En dat mag de afdeling zich aanrekenen! Waarbij vooral ook de inzet van de werkgroepen en enkele leden moet worden genoemd/-roemd. In deze Thachsa kunt u er kennis van nemen. Goasse Hylkema heeft zijn inzet voor de jeugdactiviteiten beëindigd, Baukje Miedema heeft de Werkgroep Planten met succes nieuw leven ingeblazen. Het bestuur heeft jaarlijks contacten met de coördinatoren van de werkgroepen; gezamenlijk, maar ook per werkgroep afzonderlijk. Hebt u belangstelling voor een van de werkgroepen, neem eens vrijblijvend contact op!

Jammer, dat er soms een verdichting van activiteiten plaatsvond: binnen één weekend waren er soms drie of meer activiteiten van zowel onze afdeling, als de andere natuurorganisaties in onze regio. Constance Smit-Walstra probeert als een strenge juffrouw orde in het veld te houden, samen met Mar en Klif, maar haar klasje is bolstjurrich....

Op zaterdag, 1 juni, mochten we met ruim twintig mensen op ledenexcursie. Een prachtig initiatief van Elly Barnhoorn, dat ze verder ook voor haar rekening nam. Met heel aardig weer belandden we in de Kraanlannen bij De Feanhoop. Een niet erg bekend natuurterrein van It Fryske Gea: petgaten, die deels alweer verland zijn. Een mooi wandelpad door een ruig landschap: water, riet, een diverse plantenwereld en de vogels die bij dit landschap horen. Echter nog niet... de kraanvogels. Een mooie dag, overgoten door een vriendelijk voorjaarszonnetje. Een gebied om zo eens op een vrije dag naar toe te gaan.

Met een onderbezette bemanning moest het schip van onze afdeling verder. Met u is in de ledenvergadering van januari afgesproken, dat een werkgroep van leden en bestuursleden zich zou buigen over de toekomst van onze afdeling. Ger Bosklopper, Arnoud van de Ridder, Albert Richter, Rinnert Foekema en Ria Brouwer hebben volhardend gezocht naar mogelijkheden om het werk van onze afdeling overeind te houden: educatie in en beleving van de natuur. Flexwerkers, die meer dan een vaste baan verdienen! U hebt kennis van hun werk kunnen nemen op de Extra Algemene Ledenvergadering van 2 oktober j.l.

Op dit moment -eind oktober- zijn er lichtpuntjes en donkere wolken. Het bestuur hoopt u tijdig voor de geplande Algemene Ledenvergaderingen te

informereren over de laatste ontwikkelingen. En concrete voorstellen aan u voor te leggen. Zodat op die vergaderingen een besluit voor de toekomst van onze afdeling kan worden genomen. En ons schip hopelijk omgedoopt kan worden tot Luctor et Emergo. Het bestuur vraagt uw meedenken en inzet. Volhardend!

Mei de bêste winsken foar in grien en sûn 2020,
foar it bestjoer,

Piter Dykstra, jimme skriuwer.

Van de penningmeester Contributie betaling voor het jaar 2020

Het bestuur ziet geen aanleiding om de contributie voor komend jaar te verhogen. De leden en donateurs, die geen gebruik maken van automatische betalingen, ontvangen bij deze Thachsa een bijlage met het verzoek om uw contributie voor 1 februari over te maken naar het banknummer dat in de bijlage staat. Zie verder de bijlage.

De contributie van leden die gebruik maken van de automatische betaling aan de afdeling wordt ongeveer per 1 februari afgeschreven.

De landelijke leden hebben hun eigen afschrijving termijnen.

Marten Wesselius
Penningmeester IVN Súdwesthoeke
e-mail: ivnsudwesthoeke@gmail.com

**Agenda voor de 34ste Algemene Ledenvergadering van
IVN Súdwesthoeke**

25 januari 2020, Theatertûn in Rijs

1. Opening en vaststellen agenda
2. Mededelingen
3. Verslag van de 33ste Algemene Ledenvergadering van 12 januari 2019
Verslag van de extra Algemene Ledenvergadering van 2 oktober 2019
4. Werkgroepen, verslagen, activiteiten
5. Financiën
 - a. Financieel verslag 2019
 - b. Begroting 2020
 - c. Verslag kascommissie
 - d. Benoeming nieuwe kascommissie
6. Jubilea leden
7. Programma-activiteiten 2020 (zie achterin deze Thachsa)
8. Rondvraag

PAUZE

9. Bestuurszaken
 - a. Piter Dykstra treedt af en is niet herkiesbaar
 - b. Ria Brouwer treedt – na een jaar verlenging van haar bestuursperiode – definitief af
 - c. Marten Wesselius is nog 1 jaar bestuurslid en zal – na instemming van de ALV – de overdracht van ledenadministratie en contributie inning naar het landelijk Servicemodel IVN begeleiden
10. Toekomst afdeling IVN Súdwesthoeke
Nadere informatie volgt via e-mail in januari 2020
11. Sluiting

Verslag van de 33ste ledenvergadering van IVN Súdwesthoeke

12 januari 2019 in de Teatertún in Rijs

Aanwezig:

Bestuur: Piter Dykstra, Marten Wesselius, Rinnert Foekema, Ria Brouwer (verslag) en 15 leden en huisgenootleden.

Het voorzitterschap van deze vergadering is per onderwerp over de bestuursleden verdeeld. In het verslag wordt dit met hun initialen weergegeven.

Bericht van verhindering:

Constance Smit, Sieger Schotanus, Ines Bergsma, Ellen Schotanus, Janke v/d Herberg, Albert en Evelien Richter, Diewke Melchers, Nel Smink

1. Vaststellen agenda (PD)

Piter Dykstra opent de vergadering. Voorstel is om punt 7 te verschuiven naar tussen punt 12 en 13. Agenda wordt vastgesteld.

2. Mededelingen (PD)

Er zijn geen mededelingen.

3. Verslag 32ste ledenvergadering op 27-01-2018 (MW)

Ad 5, werkgroepen:

Wybren Siemensma: de vlinderwerkgroep heeft ca. 15 leden, die inventariseren e.d. Zij komen niet altijd op vergadering van de werkgroep.

Ad 7a, bestuursverkiezing:

Arnoud van der Ridder: is er een brainstormsessie geweest? Bestuur: nee, daar is volgens het bestuur voor de afdeling geen aanleiding toe geweest. Provinciaal is er wel een brainstormgroepje, waaraan we als afdeling (Ria) meedoen.

4. Werkgroepen, verslagen, activiteiten (RF)

Plantenwerkgroep: Baukje Miedema gaat deze trekken. Baukje stopt met de Groene Markt. Vogelwerkgroep (Sytse Bouwhuis): doen inventarisaties; er zijn ca. 16 leden, waaronder een aantal nieuwe en jongere.

Vlinderwerkgroep (Wybren): is op zoek naar nieuwe coördinator. De inventarisatieroute over het Oudemirdumer Klif komt ook vacant. Dit gebied is tevens interessant i.v.m. planten. Als iemand geïnteresseerd is, dan melden bij Wybren.

Werkgroep heemtuin (Joke Venekamp): geen nieuws.

Werkgroep Communicatie: Constance Smit coördineert alle activiteiten, is daarvoor het centrale punt. Anne Froukje Schotanus beheert de website.

5. Financiën (MW)

- a. Financieel verslag 2018 en begroting 2019
Marten Wesselius is sinds februari penningmeester en doet de ledenadministratie.
Marten ligt jaarrekening 2018 en begroting 2019 toe. Over 2018 is er een klein tekort van € 41,-. Begroting 2019 heeft een tekort van € 575,-. Dit kan omdat we een relatief rijke afdeling zijn (ca. € 10.000,-). Landelijke leden betalen € 24,- contributie; landelijk IVN draagt € 12,- af aan de afdeling. Afdelingsleden betalen € 20,- contributie en voor hen dragen we € 12,- af aan landelijke IVN. De landelijke afdracht is verhoogd van € 10,- naar € 12,-. Als afdelingen willen we dat voor dit jaar (2019) niet doorrekenen in de contributie, dus geen contributieverhoging. Dat kan omdat we een grote reserve hebben. Landelijk kent men overigens geen huisgenootleden en donateurs. Graag de contributie overmaken voor 1 februari. De automatische contributie inning gaat ook per 1 februari.
- b. Begroting 2019
Zie hierboven
- c. Verslag kascommissie
Ronald Schouten doet verslag mede namens Betsie Kool. De boeken zijn in orde bevonden. De kascommissie doet het voorstel om de penningmeester decharge te verlenen.
- d. Benoeming nieuwe kascommissie
Ronald treedt af als lid van de kascommissie. Betsie zit nog een jaar in de commissie; Ger Bosklopper vult de commissie aan.

6. Bestuurszaken (PD en RB)

- a. Voorzitter: vacant. Er heeft zich geen kandidaat gemeld.
Dit blijft een probleem. Piter houdt een pleidooi om eens op een vergadering te kijken hoe e.e.a. gaat. Of om gedurende een proeftijd van een aantal maanden te bekijken is het bestuurslidmaatschap iets voor je is.
- b. Ria Brouwer treedt na 6 jaar bestuurslidmaatschap af, maar is herkiesbaar voor één jaar
De vergadering is akkoord.
- c. Rinnert Foekema treedt af en is niet herkiesbaar. Er heeft zich nog geen kandidaat gemeld om hem op te volgen.
Ria bedankt Rinnert voor zijn bijdrage aan het IVN-bestuur en overhandigt hem een biologisch pakketje.
Rinnert blijft namens het bestuur de afdeling vertegenwoordigen bij het district.

- d. Wijnand Dijkstra heeft zich na een proefperiode teruggetrokken als bestuurslid.

8. AVG. Toelichting en instemming (PD)

De vergadering stemt in met de regelgeving AVG van IVN Súdwesthoeke.

9. Thachsa (RB)

Jan Tijsma stopt als redacteur van de Thachsa. Hij heeft dit een flink aantal jaren gedaan, hetgeen steeds weer een prachtige Thachsa opleverde. Voor het laatste nummer ging zijn redacteurschap zo ver dat hij de Thachsa's persoonlijk bij iedereen in de brievenbus heeft gedaan. Hulde! Ria bedankt Jan voor het werk voor de Thachsa en overhandigt Jan een biologisch pakketje.

Ria neemt het redacteurschap van de Thachsa over. Er is een nieuw redactieadres: redactiethachsa@gmail.com De volgende Thachsa zal eind mei verschijnen.

10. Jubilea leden (RB)

Dit jaar is één persoon 25 jaar lid van het IVN: Marten Wesselius. Ria spelt Marten het IVN-speldje op als aandenken hiervoor, met dank voor zijn jarenlange inzet.

11. Activiteitenprogramma 2019 (RB)

Zie de Thachsa. We hebben weer een mooi programma! Er staan twee foutjes in wat betreft de data. De Slootjesdag is niet op zaterdag 9 juni, maar op zaterdag 15 juni. De Vogeltrek Oudemirdum Klif is niet op zondag 14 oktober, maar op zondag 13 oktober.

In de maanden februari, juni en in het najaar zijn nog weinig of geen activiteiten. Heb je nog een idee, laat dat dan weten!

12. Hebt u nog ideeën?

Geen.

7. Voortbestaan afdeling (bestuur)

Zie de Thachsa en het nagestuurde stuk 'Hoe verder met afdeling Súdwesthoeke?' Er zijn twee lijnen uitgezet. Provinciale afstemming lijn/ samenwerking is lijn 1. Lijn 2: intensiveren samenwerking met Mar en Klif of verdergaand: helemaal opgaan in M&K. Bestuur is positief gestemd over de samenwerkingsmogelijkheden met M&K. Ook het bestuur van M&K staat hier positief tegenover.

Hoe denken de aanwezigen hierover? Reacties:

- Het enige probleem op dit moment is dat het bestuur niet ingevuld is. We hebben wel een mooi programma en mooi krantje, de Thachsa. Zouden

we ook een groepje kunnen benaderen, die met elkaar de boel weer wil vlot trekken?

- Opheffen is vervelend. Je mist de verbinding met het IVN landelijk en de andere afdelingen. Hoe heb je dan die verbinding nog? Ontiegelijk jammer dat dit niet stand houdt.
- De eerste prioriteit van iedere IVN-afdeling is geven van educatie. Bestuur is meer zakelijk. Je krijgt geen bestuursleden om die zakelijke dingen te doen. Dit probleem speelt al jaren en is ook bij het consulentenschap bekend. Breng bestuurlijke zaken onder bij een organisatie met betaalde krachten die die zakelijke dingen kan uitvoeren, dat kan M&K zijn. Laat werkgroepen en educatie bestaan, onder de paraplu van M&K. Blijf wel de vlag van IVN voeren.
- Hoe blijf je als IVN in de regio zichtbaar? Hoe denken landelijk bestuur en consulentenschap hierover? Hoe gaan we om met materiaal e.d. dat landelijk IVN beschikbaar stelt? Ik ben niet tegen samenwerking met M&K, wel tegen opheffen afdeling. Ga dialoog aan met alle betrokken partijen. Kerntaken voortzetten.
- Beeld van 'veerkracht'. Vergelijk de veerkracht van planten deze zomer die na de periode van droogte zich herstelden en tot bloei kwamen. Nu hebben we ook 'daadkracht' nodig! Kan iemand uit de werkgroep Sneek het bestuur aanvullen?
- Ben nog niet zo lang lid, heb weinig binding met de naam IVN, wel met het bieden van natuureducatie. Ik had op deze belangrijke vergadering ook veel meer mensen verwacht.

Er volgt een verdere discussie over de verschillende kanten en consequenties van samenwerking met tot opgaan in M&K.

Kernvraag vanuit het bestuur:

Ben je akkoord met het voorstel om samenwerking met M&K verder uit te werken, incl. de consequenties wat betreft het district, landelijk IVN, financieel, IVN-lidmaatschap, activiteiten etc.? Bij stemming met handopsteking zijn 14 aanwezig voor; 1 aanwezige is tegen, vindt dat dit proces te snel gaat.

Vervolg:

Bestuur neemt het initiatief voor de volgende stap.

Bestuur verzorgt terugkoppeling naar M&K (Sabine en Iris).

Er komt een werkgroep die dit verder gaat uitwerken en concreet maken. Vanuit de leden nemen Arnoud, Ger en Rinnert hieraan deel, vanuit het bestuur Ria. Er wordt een aantal namen genoemd wie nog meer te vragen. Uiterlijk tijdens de volgende jaarvergadering ligt er een concreet voorstel waarover gestemd kan

worden. Zo nodig wordt in de loop van dit jaar een extra ledenvergadering gepland.

7. Rondvraag

Hier wordt geen gebruik van gemaakt.

8. Sluiting

Verslag van de extra Algemene Ledenvergadering op 2 oktober 2019 in de De Wildtskuorre te Rijs.

Aanwezig:

Marten Wesselius, Ria Brouwer, Piter Dykstra (bestuursleden)

Ger Bosklopper, Arnoud van de Ridder, Rinnert Foeckema (leden werkgroep)

Anja Dijkstra (District Friesland)

En 25 leden

1. Opening en welkom

Door Marten Wesselius om 19.30 uur

Op deze extra algemene ledenvergadering wordt de toekomst van de afdeling aan de orde gesteld. Een eventueel besluit valt in de ALV van 2020.

2. Info

Ger Bosklopper geeft een toelichting op de drie door het bestuur en werkgroep voorgelegde opties voor een mogelijk vervolg van de afdeling/educatieve activiteiten.

Optie 1. IVN-afdeling zonder bestuur

IVN-landelijk neemt een aantal taken over, b.v. ledenadministratie en boekhouding.

Het vermogen van de afdeling komt in afzonderlijk budget bij IVN-landelijk. Jaarlijks een begroting indienen bij IVN-landelijk en daar de lopende kosten declareren.

Er zullen minimaal twee coördinatoren nodig zijn: a. voor de educatieve activiteiten, werkgroepen en pr-zaken b. voor de bestuurlijke zaken en de communicatie met IVN-landelijk en provinciaal. Zijn deze te vinden? De werkgroepen kunnen hun activiteiten ‘gewoon’ continueren. Leden kunnen lid

blijven van IVN-afdeling. De IVN-afdeling Súdwesthoeke blijft zichtbaar. Thachsa, ALV, ledenexcursie, e.d.??

Optie 2. IVN-afdeling helemaal over naar Mar en Klif

De IVN-afdeling Súdwesthoeke wordt opgeheven en de educatieve activiteiten worden ondergebracht bij Mar en Klif (NME). Leden kunnen lid blijven/worden van het IVN-landelijk en/of donateur worden van de Stichting Vrienden van Mar en Klif. M en K neemt zoveel mogelijk taken over van het afdelingsbestuur, eventueel met de hulp van vrijwilligers: initiëren en coördineren activiteiten, p.r., communicatie, financiën, e.a. Het vermogen van de afdeling zal naar IVN-landelijk, of Mar en Klif overgaan (te regelen volgens de statuten).

Optie 3. IVN-afdeling zonder bestuur die samenwerkt met Mar en Klif

Dit is een combinatie van optie 1 en 2, waarbij de afdeling zichtbaar blijft en de taken worden verdeeld tussen Mar en Klif en de afdeling.

(De volledige informatie over deze drie opties is te vinden in de bijlage van de uitnodiging voor deze ALV)

In de vragenronde komen de volgende zaken naar voren:

- IVN-landelijk onderkent de problematiek van onze en andere afdelingen en zoekt naar oplossingen. Ondersteuning van afdelingen vraagt veel van haar aandacht en capaciteit. Mogelijk worden er pilots gestart, waarvan IVN Súdwesthoeke er een kan zijn.
- De samenwerking op provinciaal niveau komt moeilijk op gang. Een aantal afdelingen doet er niet aan mee. Onze afdeling ziet hier vooreerst geen oplossingen.
- Mar en Klif heeft verschillende raakvlakken met onze afdeling (educatie, coördinatie, p.r., e.a.). Zij staat in beginsel positief tegenover samenwerking. De afdeling zal met plannen/initiatieven moeten komen.
- Het huidige bestuur bestaat in 2020 nog slechts uit een lid (Marten Wesselius). Er ontstaat dan een onwerkbare situatie. Ook zonder bestuur zullen er coördinatoren nodig zijn. Zijn die wel te vinden?
- Er is nog geen inventarisatie van de belangen en wensen van de werkgroepen.
- Anja Dijkstra zegt dat het District Friesland tijdelijk een aantal taken over kan nemen. Zo ontstaat er tijd om andere oplossingen te vinden.

3. Discussie

In de discussie komen de volgende zaken naar voren:

- Zullen leden zich beschikbaar stellen als coördinator, terwijl het niet mogelijk is bestuursleden te vinden?

- Is Mar en Klif in staat om op langere termijn te zorgen voor 'binding' en continuïteit? Mar en Klif is goed voor haar huidige vrijwilligers; heeft ook een beperkte capaciteit.
- Is begeleiding door District Friesland mogelijk bij de samenwerking met Mar en Klif?
- Een aantal zaken kan bij het IVN-landelijk worden ondergebracht. Mogelijk kan District Friesland tijdelijk de rol van een van de coördinatoren vervullen, waardoor nog slechts een coördinator nodig zal zijn (educatie, werkgroepen). Een variant op optie 1.
- Een nieuw bestuur zou ook tijdelijk door District Friesland kunnen worden ondersteund.
- Tijdens de vergadering geeft een drietal leden aan een bestuursfunctie te willen overwegen. Hierdoor kan een nieuwe optie ontstaan: optie 4.
- Blijft de deelname aan activiteiten gratis?
- Het is erg belangrijk de werkgroepen met hun kennis en inzet te behouden.

4. Voorkeur

De vergadering hecht aan het voortbestaan van een 'eigen IVN-gezicht' en de voortgang van de diverse activiteiten. Kan een nieuw samen te stellen klein bestuur, dat ondersteuning krijgt van IVN-landelijk (ledenadministratie en boekhouding) en tijdelijk van het District Friesland in samenwerking met Mar en Klif deze kar trekken (optie 4)? Op deze vraag zullen bestuur en werkgroep zich nader beraden.

5. Sluiting

Marten dankt alle aanwezigen voor hun aanwezigheid en inbreng. Op de ALV in 2020 zal -zo mogelijk- een definitief besluit aan de leden worden voorgelegd.

Slootjesdag 2019

Zaterdag 15 juni 2019, 'Slootjesdag' in de Wyldemerck, het libellenreservaat van Staatsbosbeheer.

Een prachtige plek overigens, waar je zo in kunt om te wandelen. Daarbij hoeft je niet bang te zijn voor de runderen en de kudde geiten die er lopen.

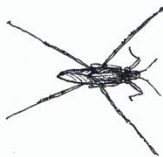
Het IVN is daar dan te gast en mag sinds een aantal jaren op deze bijzondere locatie de Slootjesdag organiseren. De organisatie was weer in handen van Rinnert Foekema en Joop van der Galiën.

Hier en daar hand- en spandiensten verlenend was ik, Constance Smit-Walstra, ook van de partij.

Ik kan me de Slootjesdag van vorig jaar nog goed herinneren. Die was erg leuk, maar dit keer was de opkomst stukken beter. Er waren zeker 23 kinderen en 8 volwassenen.

Rinnert werd 's morgens nog wel diverse keren gebeld of het wel door zou gaan, vanwege het slechte weer. Maar hij gaf vol vertrouwen steeds als antwoord dat het 's middags op zou klaren. En hij had gelijk. Het werd prachtig weer, zelfs zo warm dat de jassen uitgingen. Ik zag trouwens ook een paar lange broeken uitgaan, maar dat kwam omdat de kinderen zo fanatiek met de schepnetjes in de weer waren, dat ze vergaten dat je ook behoorlijk nat kunt worden in zo'n poeltje.

Aan het begin van de activiteit kon iedereen de nodige attributen meenemen om vervolgens op waterbeestjesjacht te gaan: schepnetje, bakje, loepje, zoekkaart enz. Degenen die dat wilden kregen een kaart waarop ze de aantallen gevonden waterbeestje konden noteren. Dit was dan eventueel digitaal door te geven voor een landelijke registratie.

Leuk om te zien dat de volwassenen vaak net zo verrast waren over wat er gevonden werd als de kinderen. En de vangst was zeer gevarieerd: libellenlarven, larven van de geel gerande watertor, bloedzuigers, waterspinnen, staafwantsen, bootsmannetjes, schrijvertjes, schaatsenrijders, tubifex, diverse soorten visjes, watermijten, watervlooien, vlokreeftjes, kokerjuffers en nog diverse andere soorten.

En ja hoor ook “eten en gegeten worden” was weer een lesje voor de kinderen, te zien in de bak met opgeviste waterbeestjes. Dat het leven van een waterbeestje ook niet altijd een lolletje is zagen we, toen de staafwants door een paar andere

beestjes aangevallen werd. Een van de kinderen greep in toen er nog een ander beestje opgegeten dreigde te worden. Gelukkig weer een leven gered.

De bruine en de groene kikker waren zeker van de partij, voor kinderen altijd een feest. Diverse waterjuffers, echte libellen en vlinders zoemden om ons heen.

Joop liet iedereen nog een libellenhuidje aan een rietstengel zien. Dit is de huid die afgeworpen wordt wanneer de libel uitsluipt en zijn laatste levensfase ingaat als imago.

Voor veel mensen iets wat ze nog nooit gezien hebben. Dus erg leuk!

Een prachtige libel werd nog uit het water gevist, leefde helaas niet meer, maar kon nog wel aan een heleboel kinderen getoond worden.

Kortom het was een geslaagde middag. Op naar de volgende Slootjesdag.

Constance Smit-Walstra

Op pad met de vlinderwerkgroep

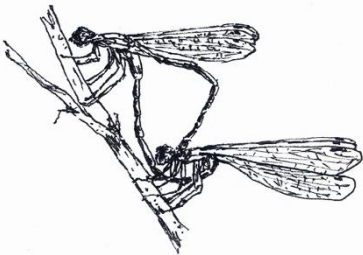
21 juni 2019, excursie naar de Bancopolder en de Hege Mieden

Op pad met twee mannen, Durk Venema en Wybren Siemensma, beiden mannen met een missie.

Aangekomen op de Doraweg, met in de verte een paar boerderijen, wat koeien en natuurlijk de toren van Spannenburg, is er verder nog niemand te zien op de afgesproken plek. Misschien is er toch nog een ander startpunt? Ik begin ernstig te twijfelen. Het is ook nog lang geen 13:30 uur, maar rustig even wachten. En ja hoor, daar komt een auto van Staatsbosbeheer. Dat zal Durk zijn. Hij is gewapend met een enorm schepnet. Dat belooft wat, ik ben gek op waterbeestjes vangen. Later blijkt dat het schepnet overal goed voor is. Kort daarop arriveert Wybren. We wachten nog een tijdje, maar op wie? Ik blijf de enige excursie-ganger te zijn. Dat is natuurlijk best jammer, daarover zijn we het eens. Het is niet anders, we gaan van start.

Ik word nog eens welkom geheten door excursieleider Wybren die vervolgens vertelt over het gebied.

We zijn in de Brekkenpolder bij Lemmer, in de gemeente De Fryske Marren. Het excursiegebied is gelegen tussen de Doraweg en de Kooiweg. Het bosje vooraan bij de weg is eigendom van een investeringsmaatschappij. Het terrein is ooit gebruikt als baggerdepot en er ontwikkelt zich nu een gevarieerd nat bos. Hierachter liggen de Hege Mieden. Een 14 hectare groot rietland met petgaten van Staatsbosbeheer. Nog wat verder weg ligt de Bancopolder. De Bancopolder is een 21 hectare grote polder welke bestaat uit petgaten, legakkers en rietvelden. It Fryske Gea beheert hier grond van de Ottema-Kingma Stichting. Deze natte polder is alleen op aanvraag toegankelijk. De Bancopolder is een laaggelegen polder, het water wordt vastgehouden door de omringende kade. De meeste petgaten zijn sterk verland, maar er zijn ook grote drijftillen. De grote horsten op oude rietveldjes worden gevormd door het pijpenstrootje. Het ruige terrein in de vlakke polder geeft tevens dekking aan de ree.

Nog even over de missie van de mannen, Wybren en Durk gezamenlijk: zoveel mogelijk vlinders en libellen vinden en natuurlijk noteren. Bancopolder en Hege Mieden apart noteren. Leuk voor It Fryske Gea, weten zij ook wat er bij hun leeft. Durk kondigt aan op zoek te willen naar de gestreepte waterroofofkever (voorheen bekend uit het gebied, maar in 2017 bij een inventarisatie niet aangetroffen); het vinden

van de ronde zegge is ook een dingetje. Hij slingert de eerste keer het schepnet door het water van de bermsloot en ja hoor, meteen beet. Hij blijft trouwens steeds overal met het schepnet in de weer. Ik geniet in stilte van de vangsten. Ook libellen en kikkers moeten eraan geloven om ze beter te kunnen bekijken. Helaas blijkt het geen gestreepte waterroofkever te zijn, maar zijn neefje *Graphoderus cinereus*. Deze waterroofkever heeft geen Nederlandse naam. Ook erg mooi. Nu verder.

We beginnen gelijk in het bosje vooraan de weg, een voormalig baggerdepot. We lopen er eerst omheen. Het is een bosgebiedje met vooral veel wilgen en berken. Opvallend is dat er weinig bloeiende bloemen te zien zijn, ook later in de Bancopolder en Hege Mieden niet. We zagen onder anderen in en om het water: witte waterlelie, walstro, moeras-vergeet-me-nietje, maar ook akkerdistel, poelruit, echte koekoeksbloem, smeerwortel en natuurlijk nog meer, maar van alles niet veel bloeiend. Om vlinders te spotten wil je natuurlijk graag veel bloemen zien waarop vlinders gaan zitten nectardrinken.

We zien sporen van reeën en vraatsporen. Tja van wie? Er liggen libellenvleugels. Een libel door een spitsmuis opgepeuzeld? Ook nog resten van een gaai. We bekijken nog even een deel van een dassenburcht in het bosje. En zien hoog in een boom ook een horst van een roofvogel, misschien van de mooie, voornamelijk witte buizerd die langs vliegt? Is hij ook degene die steeds alarmeert? Langs de sloot treffen we verder de meerkikker en bruine kikker aan en zien we enkele sabelsprinkhanen en bloedcicaden zitten op rietstengels.

Het hek door en de Hege Mieden in. In de grenssloot wordt weer een kleine waterroofkever gevangen! De Gestreepte waterroofkever? Helaas, weer *Graphoderus cinereus*. We lopen het terrein in naar een groeiplaats van ronde zegge. Een onopvallend plantje waar het gebied bij floristen bekend om staat (rode Lijst: bedreigd). Tussen het riet spotten we nog enkele heikikkers.

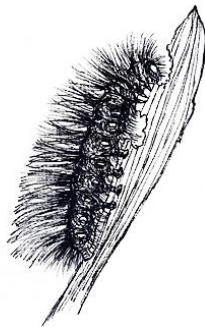
Vervolgens gaan we een groot stuk door de Bancopolder. De Banco, zoals ze hier zeggen. In het hele gebied wordt weinig aan onderhoud gedaan. Wybren vertelt er vroeger veel bergeenden te hebben gezien, toen werd er nog regelmatig riet gemaaid. Nu zien we het torenvalkje en een aantal zilverreigers. Er doorheen lopen valt soms nog niet mee. We willen halverwege oversteken. We staan af en toe bijna tot de enkels in het veenmos weggezakt. Durk loopt, met gevaar voor eigen leven, voorop. Hij loopt stevig door, is natuurlijk de jongste, dat kunnen Wybren en ik goed merken. Met het zweet op het voorhoofd volgen we ongeveer 30 meter achter hem. Er ontstaat een klein meningsverschil over de te volgen route, kunnen we er wel of niet door? Is er een dam of niet? Voor de zekerheid gaan we terug. Op een stuk kade zonder vegetatie spot Durk enkele Groene zandloopkevers. Zeer opvallend hier aangezien de kale stukken uit veen bestaan

en niet uit zand. In de grenssloot worden kleine modderkruiper, tiendoornige stekelbaars en de exoot marmergrondel gevangen.

Op de terugweg door het bij de weg gelegen bosje stuiten we op een vreemde libel. Er worden verschillende foto's van gemaakt. Het blijkt een jong mannetje van de vuurlibel te zijn. Een bijzondere waarneming! Het is een soort die de laatste jaren zich sterk uitbreidt in Nederland, maar in zuidwest Friesland nog niet veel wordt gezien.

Terug bij de weg blijkt duidelijk dat de missie voor beide mannen zeer geslaagd is. Hieronder volgt een lijst met wat we verder tegenkwamen.

Vlinders: Groot koolwitje,
Klein koolwitje, Klein
geaderd witje, Distelvlinder
(zeer veel, een invasie jaar),
Atalanta, Roodweeskind,
Kleine vos, Zwartspriet
dikkopje, Zuringspanner
(kade Banco) en Grote beer
(veel rupsen in de Banco),
libellen: Viervlek, Gewone
oeverlibel, Platbuik, Vroege
glazenmaker, Vuurlibel (bosje
aan de weg), Lantaarntje en Variabele waterjuffer.

Met schepnet gevangen: Marmergrondel, Kleine modderkruiper, Tiendoornige stekelbaars, Poelslak, Posthoornslak, Moerasslak (kan huisje afsluiten), Zoetwatermosseltje, veel larven van waterroofkevers en waterjuffers, Graphoderus cinereus, Grote spinnende watertor, Geelgerande waterroofkever, Tuimelaar en ook nog verschillende kikkervisjes.

Ik vond het zelf erg fijn mee te mogen struinen door dit gebied. Ik heb weer veel geleerd en een leuke middag gehad. Het weer was ook zeer gunstig. Na een fikse regenbui voor aanvang, bleef het droog en was het niet te warm. We zijn dik 2,5 uur onderweg geweest.

Constance Smit-Walstra

Natuurfotografie voor de jeugd

Op 22 juni trok ik met helaas maar twee deelnemers de Wyldemerck in voor een workshop natuurfotografie. Er was van alles om vast te leggen: struiken, bloemen, bomen, waterpartijen, libellen, vlinders, kikkers en runderen. We struinden door

het libellenreservaat waar ook de Nederlandse landgeiten rondliepen. Vooral de jonge geiten waren nogal driest, wat door een van de deelnemers niet echt werd gewaardeerd. Gauw verder dus! Leuk was dat de deelnemers soms heel andere dingen zagen dan ik. Hoe leuk is het bijvoorbeeld de witte

wolken tegen de blauwe lucht te fotograferen. En zij leerden mij hoe met de smartphone een panoramafoto te maken.

Het was voor de deelnemers en mijzelf een leerzame middag.

Alleen gezien het geringe aantal deelnemers komt deze activiteit volgend jaar niet terug in het programma.

Ria Brouwer

Kennismaken met De Twigen

Op zaterdag 6 juli konden 25 deelnemers kennismaken met De Twigen, een verborgen natuurgebied bij Joure. Deze keer liepen een fotograaf en journalist van de Leeuwarder Courant mee voor een reportage in de krant van de volgende maandag.

Het was een mooie en informatieve wandeling. Leuke waarneming was een jonge torenvalk, die vlieg- en jachtoefeningen deed boven het gebied.

Constance Smit-Walstra

Haiku

Alleen, vaak biddend,
boven de winterweide
een torenvalkje

Wim Lofvers

Natuurwandeling It Swin – 6 oktober

Met 22 personen was er een mooie groep liefhebbers om It Swin rond te trekken. Na een korte inleiding en aandacht voor IVN en Staatsbosbeheer, de eigenaar van dit terrein en ook nog voor de natuurwandeling op het Oudemirdumerklif op 13 oktober, gingen we op pad. Ondanks de slechte weersvoorspellingen hadden wij niet te klagen en was er bij de start van de natuurwandeling zelfs nog een flauw zonnetje. Daar waar de rest van Nederland last van de regen had, bleven wij ervan verschoond.

Met een leuke groep natuurliefhebbers uit o.a. Gouda en de omgeving van Franeker hebben we een prachtige ochtend gehad en daarbij ook nog 42 soorten vogels gespot, waaronder reuzensterns, waterral en slechtvalk. Iedereen ging voldaan huiswaarts.

Jan Tijsma

Vogeltek vanaf het Oudemirdumerklif

Zondagochtend 13 oktober verzamelde zich een groep van 16 mensen bij het wat nevelige Oudemirdumerklif. Onder leiding van Ronald Schouten wandelden we langs de tuinwal naar het uitkijkpunt op het klif. Daarna daalden we af naar het niet vrij toegankelijke deel van dit natuurgebied van Natuurmonumenten. De grond was nat, drassig, met hoog vochtig gras. Mijn laarzen kwamen zeer van pas. Doel was het waarnemen van trekvogels op of langs het klif. De trekvogels zaten op deze zondagmorgen waarschijnlijk elders, ondanks de massaal aanwezige vruchten van meidoorn en hondsroos, voor veel (trek)vogels toch een lekkernij. Wel zagen we kool- en pimpelmezen, vinken en zowaar een enkele kramsvogel. En op het IJsselmeer veel wilde eenden, grauwe ganzen en knobbelswanen.

Ronald wees ons op een aantal interessante planten/bloemen: kruisdistel, grasklokje, kattendoorn, brem, pijptorkruid (rode lijst plant) en walstro. Ook waren er paddenstoelen: grote parasolzwam, weidechampignon en een stuifzwam. Het is toch altijd weer een vreugde op over dit prachtige stukje natuur te mogen wandelen.

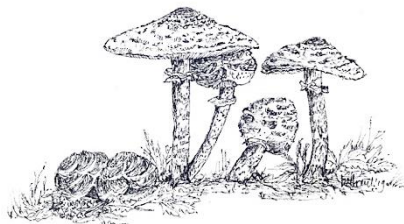
Ria Brouwer

Paddenstoelen activiteiten in Sneek

De werkgroep Sneek heeft in samenwerking met de Bibliotheek in Sneek twee activiteiten rondom het thema paddenstoelen georganiseerd. Paddenstoelenexpert Gosse Haga verzorgde beide activiteiten.

Op woensdagavond 16 oktober bezochten ruim 20 mensen de lezing in de bibliotheek. Gosse liet zien een echte vertelkunstenaar te zijn. Het publiek luisterde geboeid naar zijn interessante verhaal. Wat zijn paddenstoelen eigenlijk: de vruchten van schimmeldraden. Welke onderverdelingen zijn er: bijvoorbeeld die in opruimers, parasieten en samenwoners. Kun je ze eten? En wat gebeurt er als je ze eet? Van sommige soorten ga je

hallucineren, zoals van de alom bekende vliegenzwam. Van andere soorten kun je binnen enkele dagen doodgaan zoals van de groene knolamaniet. Op het grote scherm liet hij zijn prachtige zelf geschoten foto's zien en toonde daarbij de enorme variatie in vormen en kleuren. Daarbij verlevendigde hij zijn relaas met prachtige smeulige verhalen. De spreker wist de bezoekers zó te boeien dat het doodstil was in de zaal en we bijna de bibliotheek uitgegooid moesten worden, omdat er toch echt afgesloten moest worden. Een groot deel van de toehoorders melde zich in de pauze alsnog aan voor de excursie van de daaropvolgende middag, voor zover ze dat van tevoren al niet gedaan hadden.

Op donderdagmiddag 17 oktober verzamelde zich een groep van wederom ruim 20 personen bij de ingang van het Rasterhoffpark in Sneek voor de paddenstoelen-excursie. Het was een mooie droge herfst dag na een periode waarin veel regen was gevallen, prima weer voor een wandeling. De deelnemers werden beslist niet teleurgesteld. We hebben maar liefst meer dan 40 verschillende soorten paddenstoelen gezien! Vooral in de bosjes met houtsnipperpaden waren de meeste soorten te vinden. En ook hierbij wist Gosse natuurlijk weer het nodige te vertellen en te demonstreren. Met een spiegeltje werd bij sommige zwammen onder de rokken gegluurd en

werden bijvoorbeeld blauwe lamellen aangetroffen of witte dan wel bruine sporen gezien. Door te ruiken en de lichte anijsgeur waar te nemen werd duidelijk hoe de anijschampignon aan zijn naam is gekomen. De carbolchampignon is ook herkenbaar aan zijn geur, maar ook aan de gele kleur die de steel na kneuzing krijgt. De gerimpelde korstzwam daarentegen kleurt je vingers na kneuzen rood.

En dan die prachtige, tot de verbeelding sprekende namen, als dodemansvingers en judasoren! Er werden natuurlijk ook veel foto's gemaakt. Zeker ook van de prachtige enorme heksenkring van parasolzwammen die zo ongeveer het eind van de twee uur durende excursie vormde.

Gosse, heel erg bedankt!

Betsie Kool, namens werkgroep Sneek

Bijzondere bomen in Lemmer

Wat een ontdekking, zoveel bijzondere bomen in Lemmer! Samen met vier andere IVN-ers fietste ik, met als gids Joop van der Galiën, zaterdagmiddag 19 oktober door Lemmer. Joop, een echte bomenkenner, had een route uitgezocht langs allerlei bijzondere bomen. Bijzonder om hun vorm, hun vruchten, hun zeldzaamheid en/of hun ouderdom. Vier boomsoorten kwamen uit zulke oude tijden, dat ze levende fossielen genoemd worden. De *Metasequoia* (watercypres), de *Sequoia dendron* (mammoetboom), de *Ginkgo biloba* (Japanse notenboom, tempelboom, eendenpootboom) en de *Araucaria araucana* (apenboom, slangenden). Prachtig geel verkleurend was het blad van de ginkgo en akelig scherp waren de naalden – het leken wel schubben – van de apenboom.

Twee enorm grote bomen zagen we, op zo'n plek gepland dat ze alle ruimte hadden om zich zo te ontwikkelen: de amberboom, met rood verkleurend blad en grappige lichtgroene stekelige vruchtjes, en de vleugelnoot met 15-20 cm lange katjes met daaraan talrijke kleine vruchtjes. Je zal zo'n mooi exemplaar maar voor je deur hebben!

Joop kon ons nog veel meer laten zien: een laan met tulpenbomen, een andere laan met iepen, weer een andere met acacia's. En dan nog talrijke sierappels, treurwilgen, esdoorns, een walnoot en, ach, te veel om hier allemaal op te noemen.

Met elkaar hebben we ons verbaasd over en genoten van de veelzijdigheid aan bomen in een plaats als Lemmer.

Ria Brouwer

Mei de Plantewurkgroep op ‘en paad

We binne 23 maaie wer útein setten mei de Plantewurkgroep. Noch mei tank oan Tefka du Pon, dy’t de ekskurzjes de ôfrûne jierren fersoarge hat. Mar Tefka is nei it noarden ferhuze sa’t jim tink witte.

Determinaasje

It seizoen is neffens tradysje iepene mei in jûn dy’t yn it teken fan de determinaasje stie. Betty Kooistra fan Burgum hat ús de earste begjinselen fan Heukels sjen litten oan de hân fan de blommen dy’t wij earder op it Murnser Klif plukt hienen. Dat is dan bijgelyks Reid. Hoe sjogge je it ferskil tusken Rietgras en Reid? En wat is it ferskil tusken Wite Spoarblom (Akkerhoornbloem) en Erf (Muur)? Uteraard kin Betty alle planten al foardat se der nei sjoen hat.

It blomke fan de Wite Spoarblom krûpt troch it Skieppegerfblêd

It wie in moaie jûn, hearlik om bûten te wêzen. It siet bijgelyks ek even hiel fijn op it klif. We hearden de Karekiet en de Rietzanger. De Koekoek sit dêr faak nei in nêst út te sjen, mar liet him net hearre. En ek de Snor, dy’t normaal fan gjin ophâlden wit, hie tefolle taskôgers, tink.

In simmerjûn bij Ronald

It wie fansels drûch, drûch, drûch dizze maitiid. Ronald siet der noch oer yn oft der wol genôch te sjen wie, mar ek bij drûchte is dat alhiel gjin probleem. Ronald is yn syn foartún al tweintich jier oan it fereamjen en besiket benammen planten dy’t fierder net in soad foarkomme yn syn tún oan de praat te krijen. It liket op ôfstân in soad op de fegetaasje fan de kliffen: reade skieppegerf mei gers. Mar at je tichterbij komme, bloeie rûnom tusken gers it gers en bij de fiver of de hegere wâl lytse fragile plantsjes. Bijgelyks de Hengel, in healparasyt dy’t it wetter ôftapet út de woartels fan de Iik. Of de prachtanjer mei syn fragile blomke.

Bij Ronald yn de achtertún

De ferearming fan de achtertún is noch mar in jier of wat op gong. De grûn is noch riker, en dat jout drekt in hiel oar byld. Je sjogge groepen blommen dy't heech boppe it gers út bloeie.

At je it no oer de bijen en ynsekten ha, dan is de foartún foar de generalisten en de achtertún foar de spesjalisten, seinen wij. Sadwaande betsjinnet Ronald op it stuit ek de hiele bistewrâld.

Driigjend ûnwaar op 'e Heide fan de Ryster Bosk

Hiel Nederlân hie koade oranje fanwege it driigjende ûnwaar. We binne dochs maar op paad gongen, en sieten krekt foardat de bui losbarste bij it Paviljoen oan de kofje. De Heide wie myn adopsjeterrein bij de Natuergidsekursus.

Ik ha ferteld oer it ynventarisaasjeprojekt dat ik yn 2015 dien ha. Dat is it jier neidat de beammen roaid binne en de grûn ôfplagge is, mei it doel wer nije Heide te meitsjen. It idee wie dat ik bijhâlde hoe't de nije fegetaasje wer op gong kaam. It doel fan It Fryske Gea is helle, op plakken is nije heide ûntstien! At der oait lânbou west hat, soenen je dat no ek sjoen hawwe, sei de deskundige fan IVN, want dan soenen je typysk lânbou-túch tsjinkomme. Der is hielendal gjin lânbou-túch opkommen yn dat jier, dus De Heide is meskien wol ien fan de âldste natuergebieten fan dizze streek.

De beide yn desimber 2014, de beammen binne roaid en de grûn is plagge

We ha mei elkoar in slach oer de Heide dien om te sjen oft wij ek nije planten seagen neffens 2015. Dat is it gefal. Te witten Borstelgras en Stekelbrem.

Prachtich, it Heempark yn Heech

It is sa prachtich yn it Heempark yn Heech, sei Cecile. En dus binne wij dêr de 27ste july hinne tein. It wie yn dy hite dagen, mar Cecile hie manderijnen en drinken mei. Cecile hat fertelt oer it ûnstean fan it Heempark ein jierren 90 en oanlein is oan it begjin fan de 20e ieuw. It park wurdt troch frijwilligers ûnderhalden. Wy rinne troch ferskillende biotopen dy't allegear oare beplanting hawwe. Yn de Lindelaan leit Cecile it ferskil út tusken de inheemse bereklauw en de engelwortel. De engelwortel hoopje we letter noch tsjin te kommen. We rinne troch it droege bosk nei de sânophoping. Underweis sjogge wij Nagelkruid, Wilde Bertram en Brunel. Op de bult yn de sinne wêrt it goed droech wien fûnen wy Jacobs Kruiskruid, Zeepkruid, Zandblauwtje en de Steenanjer. Yn it skaad ha wy op in bankje under de Ikebeam de mandarijnen opiten. Undertusken hearden wy de jonge Sperwers dy't yn it bosk fan it Heempark troch har alders grut brocht wurde. We rûnen foarsichtich oer de rinbrêge en kamen yn it wiete stik van it Heempark. De Engelwortel ha wy net sjoen, mar wol Sint Janskruid, Kattestaart en it Harig Wilgenroosje. It is in prachtich park wer wy yn in oar jiergetide ek wol ris sjen wolle. As tajefte kaam ek it pearke fan de Iisfûgel oer it wetter fleanen op syk nei fisk.

Ynventarisasje op De Twigen

De behearders fan De Twigen yn De Jouwer wolle hiel graach in oersjoch fan alles wat dêr groeit. Constance hat der 22 maaie al in keer mei Betty Kooistra west. 13 augustus ha wij der mei syn allen trochhinne west. In moai wat sompich gebiet om in fiver (eardere sânwinning) hinne. It is ryk oan planten. Je sjogge altiten allerhande guozzen en eienen, it sjongt der om raak fan de fûgels. Mar spitigernôch leit it ek neist de autodyk.

Gallebléd (Waternavel)

Hjir drigen ek grutte buien en wienen wij wer krekt op ‘e tiid binnen. Der binne in tal nije planten op de list kommen: Moerasandoorn, Glidkruid, Hulst, Melde, Vogelmuur, Hondсроos, Sporkehout, Varkensgras. We hienen ús nocht noch net as groep. Dus der is noch in nije datum pland.

En sêftkes en stil wie de wrâld

Wat trof it geweldig freed 20 septimber bij Tryntsje, in kuier oer de polderdyk bij de Fluessen del. Hearlik waarm waar, gjin wyn, prachtich wie it.

Alles wie meand fansels, mar we fûnen noch genôch planten: Blaulipke - Blauw glidkruid, Juffer Lizeblom - Avondkoekoeksbloem, Wolvenettel - Wolfspoot, Hingjende foarkestekker - Knikkend tandzaad, Lyts tongerskerm - Kleine watereppe, Kikkertsbléd - Waterweegbree, Buormanskwea - Knopkruid, Skuorwoartel - Smeerwortel, Wûnbledsjes - Heelblaadje en Grutte pimpernel - Grote pimpernel. Dizze alteast ha ik opskreaun. We ha ús ek froumoedich troch de kij hanneslein en noch ta beslút fan it jier in lekker bakje kofje dronken.

*En sêftkes en stil wie de wrâld,
It wetter lei sûnder ien fâld..*

Op stap yn 2020

April geane wij wer los. Nije leden dy't har oanslute wolle bij de plantewurkgroep binne uteraard wolkom. Mar it is ek prima om ris ien kear mei te gean. Yn beide gefallen oanmelde bij: Baukje Miedema – 0657621330.

Lina Tuinstra
Baukje Miedema

Koninklijke onderscheiding voor Marijke Lodeweges

Aan het begin van de Groene Markt – de start van de Gaasterlandse Natuurweek – ontving Marijke Lodeweges van burgemeester Fred Veenstra een koninklijke onderscheiding. Sinds jaar en dag is Marijke betrokken bij de organisatie van deze Natuurweek. Daarnaast zet zij zich sinds 1995 als vrijwilligster binnen Gaasterlân-Natuerlân in voor het behoud van natuur en landschap. Ook het koor Sjongsgum uit Workum mag sinds 1994 op haar inzet rekenen.

Gaasterlandse Natuur Week

Kinderactiviteit rondom het thema ‘Kringloop’

Zoals altijd is er op maandagmiddag in de Gaasterlandse Natuurweek een kinderactiviteit. We maakten een plan voor 15 kinderen maar de aanmelding stopte bij 7. Met een aantal keren heen-en-weer bellen met Mar & Klif besloten we er toch maar voor te gaan. Bij de start waren er 9 kinderen. Toen we wilden beginnen kwam er een groepje kinderen met een paar volwassenen aanlopen. Kwamen ze voor de waterbeestjes iets verderop die It Fryske Gea organiseerde? Nee, ze waren van een buurtvereniging uit Heeg, die in de herfst altijd met de kinderen naar het bos ging. We vertelden wat wij gingen doen en of ze bij ons aan wilden sluiten. Hoera! Toen hadden we 16 kinderen.

Het thema was KRINGLOOP en we begonnen bij de opruimers in het bos zoals paddenstoelen en kleine beestjes. Als die er niet waren zou de bladerlaag misschien wel meters hoog zijn.

We hadden geen gebrek aan paddenstoelen. Bij iedere voetstap zag je er meer.

We vulden nog een takkenbos aan: even lekker stoer met takken sjouwen en bij het tempeltje speelden we het kringloopspel: In de natuur gaat niets verloren. De kinderen kregen kaartjes omgehangen met namen van dieren, planten,

noten, bessen, poep (vinden ze altijd érg leuk) enz. We begonnen met een kleine kringloop en maakten die steeds groter. Er was ook een kaartje met VERGIF. Tja, mensen..... De jongen met dat kaartje roeide van harte *alles* uit! Gelukkig was het een spel.

Op de terugweg landden we nog even bij de mooie natuurlijke speelplaats van It Fryske Gea. Daar deelden we crackertjes met jam uit. De hele middag geen wesp gezien maar toen.....slimme beestjes. We namen afscheid van een groep enthousiaste kinderen waarmee we op een speelse manier de kringloop in de natuur beleefden.

Cecile en Betty

Gaasterlandse Natuurweek

Fotoworkshop voor de jeugd met als thema 'Kringloop'

De afgelopen jaren is een fotoworkshop voor de jeugd op de laatste zaterdag van de Gaasterlandse Natuurweek al haast een traditie geworden. Elk jaar weer met een groepje van 10-12 jonge fotografen in spé. Dit jaar meldde zich voor de fotoworkshop op 26 oktober slechts 2 jongeren aan. Met zijn drieën trokken we dus het Jolderenbos in om foto's te maken. Er was genoeg 'kringloop' vast te leggen: paddenstoelen in alle soorten en maten, maar ook verkleurende boomblad, bessen, omgevallen bomen en vermolmd hout.

De jongeren vonden het gezellig en leerzaam. Alleen die lage opkomst, nog maar eens evalueren hoe dat kan komen!

Ria Brouwer

Lezing roofvogels, door Lydia Barkema, op dinsdag 5 november 2019

Het laatste jaar hebben de IVN Werkgroep Sneek en de Bibliotheek in Sneek de banden weer wat aangetrokken. Dat heeft geresulteerd in een fijne samenwerking: de werkgroep verzorgt het inhoudelijke deel, de bieb de publiciteit en de boekingen. Zo is er dit voorjaar een lezing geweest van Marten Wesselius over ganzen en in oktober een lezing van Gosse Haga over paddenstoelen, gecombineerd met een excursie.

En nu dus op 5 november een lezing van Lydia Barkema over roofvogels en ook de velduil.

Eigenlijk weet je het wel als Lydia een lezing geeft, dan wordt het een feestje. Niet voor niks dat er zoveel belangstellenden op af kwamen. In eerste instantie hadden zich 42 mensen opgegeven. Er moesten stoelen worden bijgeschoven. Uiteindelijk had ze een gehoor van 72 mensen.

Door het veelvuldig en langjarig ringen en observeren van roofvogels heeft Lydia veel kennis opgedaan. Ze lardeert haar presentatie met de prachtigste foto's van roofvogels in vlucht, op een paal, in close up, met een prooi... Ze heeft daarnaast zelfs nog van de meeste soorten een opgezet exemplaar mee die ze heeft mogen lenen van bezoekerscentrum Mar & Klif: dit is toch wel de mooiste manier van aanschouwelijk onderwijs. Alle gangbare roofvogels passeren de revue, met details over verschillen tussen mannetjes, vrouwtjes en jongen, vlieggedrag, soorten

prooien, waar ze voorkomen en welke rol ze in de natuur spelen. Het aandachtige publiek genoot, de avond vloog om.

Ger Bosklopper

Uit de Heemtuin

Het afgelopen seizoen heeft de heemtuin van Mar en Klif opnieuw in het teken gestaan van de door Baukje en mij gerealiseerde (en onderhouden!) tentoonstelling over wildpluk en het eten en gebruik van wilde planten: 'Wild en Eetbaar'. Dit was het tweede jaar dat deze expositie in de tuin plaatsvond, kennelijk tot groot genoegen van de bezoekers van Mar en Klif getuige weer de vele positieve reacties aan de balie.

Gedurende vier jaar hebben we nu bij het bezoekerscentrum een 'tentoonstelling in de tuin' gehad, de eerste twee jaren met als thema 'Geneeskrachtige planten' en 'Planten met een verhaal' en daarna dus 'Wild en Eetbaar'.

Inmiddels is de heemtuin als heemtuin hoognodig aan verbetering toe. Als tuin die in eerste instantie bedoeld is om te laten zien welke wilde planten je in de omgeving kunt aantreffen, voldoet deze tuin nauwelijks meer. Vandaar dus de plannen om de komende twee jaar te gaan gebruiken voor een upgrade van de tuin, we zullen dit project maar 'Heemtuin 2.0' gaan noemen.

Hoofdzakelijk om praktische redenen heb ik voorgesteld de werkgroep Heemtuin als aparte werkgroep binnen de afdeling op te heffen. De mensen die actief zijn in het onderhoud van de tuin van Mar en Klif zijn ook al vrijwilliger bij Mar en Klif of ze doen actief mee met de werkgroep Wilde Planten. Daarnaast kan een echte IVN-activiteit, zoals de jaarlijkse stekjesruilbeurs ook prima buiten een werkgroep Heemtuin georganiseerd gaan worden: dit is voor het komend jaar ook al de bedoeling getuige het programma van de werkgroep Wilde Planten.

Ik neem hiermee formeel afscheid als coördinator van de werkgroep Heemtuin, ik blijf uiteraard wel actief binnen de werkgroep Wilde planten en als vrijwilliger voor de heemtuin bij Mar en Klif.

Joke Venekamp

Eindejaars Plantenjacht

FLORON organiseert deze winter voor de vijfde maal de Eindejaars Plantenjacht. Van Kerst tot 3 januari gaan plantenliefhebbers overal in Nederland op zoek naar bloeiende planten. Als serieuze nachtvorst nog wat uitblijft, kunnen sommige soorten de bloei nog wat rekken en in voorgaande jaren zijn op zonnige, beschutte plekken al voorjaarsbloeiers gevonden. De regels zijn eenvoudig: noteer tijdens een wandeling in bovengenoemde periode, gedurende één uur alle wilde en verwilderde planten die in bloei staan. Daarna doorgeven aan FLORON of IVN Súdwesthoeke.

Met IVN Súdwesthoeke proberen wij op een aantal plaatsen een plantenjachtwandeling te organiseren. De bedoeling is om (groot)ouders met kinderen met de ‘jacht’ mee te laten doen. FLORON heeft daarvoor een zoekkaart gemaakt en eventueel kunnen foto’s van bloeiende planten naar mij doorgestuurd worden ter determinatie en voor een verslag om terug te koppelen naar de deelnemers.

IVN-ers kunnen zich bij mij melden om mee te doen als plantenkenner of als begeleider. Een mooie uitdaging om onze doelstelling ‘educatie’ vorm te geven in een wat rustige natuurplein.

Ruud Oudega
Lutswâl 9
8564 HA Ruigahuizen
r.oudega@gmail.com
06-53152059

IVN-jaarprogramma 2020

Wat is er allemaal te doen?

Zondag 16 februari: Natuurwandeling in de Uittheiingspolder te Tacozijsl

Start 10.00 uur tot ca. 12.00 uur. Verzamelplaats Plattedijk ter hoogte van de Schuddingsteeg, Lemmer. Gids: Jan Tijsma. **Opgave is verplicht** via mail jtijtsma@hetnet.nl

Een wandeling door een beschermd natuurgebied langs oude kleiputten en de IJsselmeerkust met basaltijk. Op de plasjes en langs de IJsselmeerkust zijn in deze periode de wintergasten zeker aanwezig en dat kan soms bijzondere waarnemingen opleveren. Warme kleding en waterdicht schoeisel zijn aanbevolen en neem de verrekijker mee.

Zondag 5 april: Voorjaarswandeling bij Epemastate te Ijsbrechtum

Start 14.00 uur op de parkeerplaats aan de Epemawei 8 in Ijsbrechtum. Eindtijd 15.30 uur. Gidsen: Ger Bosklopper en Betsie Kool. **Opgave** bij Betsie Kool, aemkool@ziggo.nl

We wandelen rustig door het park van Epemastate, dat aan het begin van de 19^e eeuw is ontworpen door tuinarchitect Lucas Pieters Roodbaard. We kunnen hier genieten van de stinzenflora, bosvogels en -planten en de verschillende soorten bomen.

Woensdag 8 april: Lezing over trekvogels.

Door Ep van Hijum. Plaats: bibliotheek Sneek, Wijde Noorderhorne 1 te Sneek. Tijd: 19.30 – 21.30 uur. **Opgave** bij bibliotheek Sneek via sneek@bmf.nl
Op een nader te bepalen datum eind april volgt een trekvogel excursie.

Zondag 19 april: Voorjaarswandeling in het Lycklamabos

Start 09.00 uur bij de kruising Hege Bouwen/Griene Singel in Nijemirdum. Eindtijd ca. 12.30 uur. Gids: Ronald Schouten namens Natuurmonumenten en IVN. Tel: 0514-571625.

Een wandeltocht door mooie lanen met oude bomen en smalle paadjes. Een bos waar vogels zich laten horen en vaak ook laten zien. Ook de omvorming van het voormalige eenvormige eikenbakhoutbos naar een meer divers loofbos komt aan bod. Er zal worden ingegaan op het belang van structuur in een bos. Een belang dat gediend is met gevarieerde randen, open plekken en een fors aandeel knijpend en dood hout. Maar er is ook aandacht voor de problemen waar het bos mee kampt: exoten als de Amerikaanse vogelkers, vermessing (stikstof o.a.), verzuring en verdroging.

Zondag 3 mei: Vroege vogelexcursie rondom Wijckel

Start 5.00 uur bij de kerk in Wijckel aan de Menno van Coehoornweg. Gids: Sytse Bouwhuis. **Opgave is verplicht** en kan bij Sytse Bouwhuis via tel. 0514-602230.

We starten in een donker, ontwakend Wikelerbosk en luisteren en zoeken naar zangvogels. Aansluitend voert de route langs de Wikelerhop met aan dacht voor vogels van riet, water en moeras. Denk aan stevige schoenen of laarzen en vergeet de verrekijker niet. Om 7.00 sluiten we af met koffie.

Zaterdag 9 mei: stekjesruilbeurs,

Tijd: 11.00 – 16.00 uur. In de tuin van Mar en Klif, De Brink 4 in Oudemirdum. *Evenals andere jaren is er ook dit jaar weer een stekjesruilbeurs. Je kunt planten, stekjes en zaden van uiteenlopende aard en sortering inbrengen en weer ander materiaal voor je tuin meenemen. Gratis toegang voor iedereen, ook als je niets te ruilen hebt. Misschien vind je toch nog wel wat aardigs om mee te nemen.*

Zaterdag 16 mei: Plantenexcursie Verborgen Hoek en Bokkeleane

Start: 13.30 uur tot 15.30 uur. Startpunt: Camping De Verborgen Hoek, Bokkeleane 3 in Harich. Parkeren kan op de camping. Gidsen: leden van de plantenwerkgroep. **Opgave** bij Ria Brouwer via mail: ria2brouwer@gmail.com
Algemene ekskursje foar minsken dy't wol ris wat nammen en meskien noch ris wat nijsgjirrichs witte wolle fan de gewoane planten dy't je yn de natûr tsjinkomme.

Zaterdag 23 mei: Ledenexcursie

Tijd en plaats worden nog bekend gemaakt. Organisatie en contactpersoon: Ria Brouwer via ria2brouwer@gmail.com
Ook dit jaar – bij voldoende aanmelding – weer een ledenexcursie. Nadere informatie volgt t.z.t. via de mail.

Zaterdag 13 juni: Slootjesdag voor de kinderen in de Wyldemerk

Start: 13.30 uur. Startpunt: bij de ingang en parkeerplaats naar de Wyldemerk aan de Wyldemerkwei.

Aanmelden bij Rinnert of Sietske Foekema, tel: 06-44995009, email: ryfoekema@gmail.com

Voor deze slootjes werkt IVN Súdwesthoeke samen met Staatsbosbeheer. De jeugd gaat met schepnetjes op zoek naar wat in het water leeft en doet onderzoek naar wat ze uit het water vissen.

Vrijdag 19 juni: Avond Natuurwandeling De Dollen en Wyde Rien te Harich.

Start 20.00 uur, bij ingang van It Swin aan de Keamerlânswai tussen Harich en Elahuizen. Gids Jan Tijsma. **Opgave is verplicht** via mail tijsma@hetnet.nl
Een avontuurlijke wandeling op de langste dag van het jaar. De wandeling voert door een niet vrij toegankelijk natuurgebied met rietlanden en moeras. Een opvallend roerdomp of baardmannetjes in het riet zijn geen uitzondering en ook komt de bijzondere vegetatie aan bod. Waterdicht schoeisel is nodig en neem de verrekijker ook mee.

Zaterdag 20 juni: Nationale nachtvlinder nacht

Lezing en excursie in samenwerking met Staatsbosbeheer en Mar en Klif. Gids: Abel Jagersma. Start: 21.00 uur. Startpunt: Werkschuur van Staatsbosbeheer, De Houtwal 2 te Oudemirdum. **Opgave is verplicht** en kan via de website van Mar en Klif (www.marenklif.nl)

Waterdicht schoeisel is nodig en neem ook de verrekijker mee.

Zondag 21 juni: Plantenexcursie Heanmar bij Koudum

Start: 10.00 uur; eindtijd: 12.30 uur. Verzamelpunt: op het betonnen draaipunt in de bocht van de weg naar de Heanmar aan De Zijl in Koudum. Gidsen: Ronald Schouten en Klaas Ybema. **Opgave** bij Baukje Miedema via baukjemiedema@home.nl

Algemene ekskurzje foar minsken dy't graach wat mear details fan planten en ek gerzen te witten komme wolle. It giet net allinnich om it beneamen fan de geslachtsnamme, ek wurdt sjoen oan de hân fan welke skaaimerken je de soart ûnderskiede kinne. Boppedat is der omtinken foar bysûndere planten yn de biotoop.

Zaterdag 4 juli: Kennismaken met De Twigen (tussen Sneek en Joure)

Start: 10.00 uur, tot 12.00 uur. Voor het startpunt rijdt u naar de Tramwei in Joure (de oude weg naar Sneek). Komt u vanaf Joure dan is de ingang naar De Twigen aan de linkerkant van de weg voorbij de afslag naar de snelweg. Schuin tegenover de waterzuivering. LET OP: dit is een andere ingang dan voorgaande jaren. We bekijken een ander gedeelte van het gebied. **Opgave** en inlichtingen via constance-smit@hetnet.nl

Een verrassende natuurwandeling door een gebied wat ongeveer 20 ha groot is.

Met informatie over de ontstaansgeschiedenis en de aanwezige flora en fauna. De oorsprong van De Twigen ligt bij de aanleg van de A7 aan het einde van de jaren 1960. Er werd ter plaatse veengrond, zand, leem en teeltaarde in een depot opgeslagen. Dit depot raakte later begroeid met opschietende struiken en bomen, vooral wilgen. De Twigen is niet vrij toegankelijk. Dat komt de rust in het gebied ten goede en maakt dat de verschillende leefgemeenschappen zich ongestoord kunnen ontwikkelen.

22 september: Lezing over bomen in het Wilhelminapark te Sneek

Door Douwe de Groot. Plaats: bibliotheek Sneek, Wijde Noorderhorne 1 te Sneek. Tijd: 19.30 – 21.30 uur. **Opgave** bij bibliotheek Sneek via sneek@bmf.nl
En

Vrijdag 25 september: Excursie bomen in het Wilhelminapark te Sneek

Reservedatum: vrijdag 2 oktober

Tijd: 14.00 – 15.30 uur. Door: Douwe de Groot. Plaats: Wilhelminapark te Sneek

Zondag 4 oktober: Natuurwandeling It Swin te Harich.

Start: 10.00 uur bij de ingang van It Swin aan de Keamerlânswai tussen Harich en Elahuizen. Excursie in samenwerking met Staatsbosbeheer. Gids: Jan Tijsma.

Opgave is verplicht via mail tijsma@hetnet.nl

Een stevige wandeling om het meertje met een bezoek aan de vogelkijkhut levert altijd weer bijzondere waarnemingen op met veel verschillende vogelsoorten. Opvliegende watersnippen, een roerdomp of kwetterde baardmannetjes zijn er altijd wel.

Zaterdag 24 oktober: Fietstocht langs bijzondere bomen

Start 13.30 uur op een nog nader te bepalen plek. Gids: Joop van der Galiën.

Opgave verplicht via tel: 06-30563770 of joopvdgaliën@hetnet.nl

Een bijzondere fietstocht, waarbij Joop van de Galiën ons leidt ons langs monumentale en waardevolle bomen. Regelmatig staan we stil bij een boom waar we normaal zomaar aan voorbij gaan. Joop vertelt op zijn geheel eigen wijze waarom we juist hier gestopt zijn.

Gaasterlandse Natuurweek 2019 De Groene Markt

INSTITUUT VOOR NATUUREDUCATIE

IVN verbindt mens en natuur.

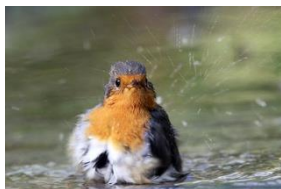
We laten jong en oud beleven hoe leuk, leerzaam, gezond én belangrijk natuur is.

Excursies
Lezingen
Cursussen
Activiteiten

Nieuws
en actuele
informatie voor
iedereen

www.ivn.nl/afdeling/sudwesthoeke
Facebook IVN Súdwesthoeke

Foto's: Jan Tijsma